

Наталія Богданець,
Катерина Ющенко,
Оксана Івасюк

Інна Червінська та
Наталія Богданець

До збірника увійшли тези учасників Всеукраїнської онлайн-конференції «Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» (21 травня 2020 року), присвяченої Всесвітньому дню вишиванки. У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами етнокультурного та освітньо-виховного потенціалу української вишиванки: традиційні техніки вишивки різних регіонів; культура носіння й дослідження вишиванки українською інтелігенцією кінця ХІХ – початку ХХ століття; формування національно-культурної ідентичності сучасної молоді; інтерпретація та використання символів вишиванки в шкільному освітньому процесі; потенціал української вишивки в системі інклюзивної освіти дітей із особливими потребами; вишиванка в культурі України та національних спільнот; досвід збереження українських традицій у діаспорі та багато інших питань.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ

ВІДДІЛ НАВЧАННЯ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ
МЕНШИН ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. СТЕФАНІКА»

Україно моя ВИШИВАНА:

етнокультурний та освітньо-виховний
потенціал української вишиванки

**Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції, присвяченої
Всесвітньому дню вишиванки**

21 травня 2020 р.

(електронне видання)

Київ
Педагогічна думка
2020

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. СТЕФАНІКА»
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ОГІЄНКА
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

**«Україно моя вишивана :
етнокультурний та освітньо-виховний потенціал
української вишиванки»**

**Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції,**

присвяченої Всесвітньому дню вишиванки

21 травня 2020 р.

(електронне видання)

За науковою редакцією Н. Богданець-Білоskalенко

Київ
Педагогічна думка
2020

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 6 від 22 червня 2020 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України, професор Ізмаїльського державного гуманітарного університету;

Хорошковська-Носач Тетяна Петрівна, науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Червінська Інна Богданівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кічук Надія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Попова Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки : зб. тез Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, 21 травня 2020 р. / за наук. ред. д. пед. наук Н. І. Богданець-Білоskalенко (електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2020. 163 с.

ISBN 978-966-644-442-7

До збірника увійшли тези учасників Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» (21 травня 2020 року), присвяченої Всесвітньому дню вишиванки. У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами етнокультурного та освітньо-виховного потенціалу української вишиванки: традиційні техніки вишивки різних регіонів; культура носіння й дослідження вишиванки українською інтелігенцією кінця XIX – початку XX століття; формування національно-культурної ідентичності сучасної молоді; інтерпретація та використання символів вишиванки в шкільному освітньому процесі; потенціал української вишивки в системі інклюзивної освіти дітей із особливими потребами; вишиванка в культурі України та національних спільнот; досвід збереження українських традицій у діаспорі та багато інших питань.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам, практикам освітньої галузі та всім, хто цікавиться долею України, її традиціями та культурою.

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

Технічний редактор – **Ліпчевська Інна Леонідівна**, науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України.

ISBN 978-966-644-442-7

© Інститут педагогіки НАПН України, 2020

© Педагогічна думка, 2020

разом із родиною мешкав у Полтаві та вирізнявся українолюбними поглядами. Серед світлин В. Короленка є одна, де письменник у вишиванці. Мало фактів відомо про цей знімок, однак молодий чоловік (на фото В. Короленкові 23 роки) подарував його майбутній дружині Євдокії ще задовго до шлюбу.

Не менш цікавою є інформація про те, що Володимир Короленко мав дружні стосунки з родиною знаної української майстрині-вишивальниці Віри Роїк, котра приходилася похресницею письменника [1].

Віра Сергіївна РОІК (1911–2010) народилася в місті Лубни Полтавської області на початку ХХ століття. Свій найперший у житті рушник вона вишила для Володимира Короленка. «Кримська полтавка», як сама себе любила називати Віра Сергіївна, прожила довге життя – 99 років, великою частиною якої є любов до вишивки. Після Другої світової війни переїхала до Сімферополя і там популяризувала українські вишивальні традиції. Її роботи є в багатьох музеях України і світу, у них майстриня використовувала близько 300 швів.

Отже, українська вишивка – унікальне явище Вселенського масштабу!

Література

1. Віра Роїк : геній української вишивки. *Лубенська районна державна адміністрація. Полтавська область*. 2018. URL: <http://lubny.adm-pl.gov.ua/page/vira-sergiyivna-roiyik>
2. Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів : їх устрій та культура. Київ : Темпора, 2013. 655 с.
3. Тихолоз Н. Вишиванка в родині Франків : від коду роду до коду народу. *Франко : наживо / Franko : Live (Авторський проект Наталі та Богдана Тихолозів)*. 2017. URL: <https://frankolive.wordpress.com/>
4. Українські узори : зібрала Олена Пчілка (О. Косач) / передм. К. Дацького. 6-е вид. Новий Ульм : Вид-во «УВ» [Німеччина], 1947. 10 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11927/file.pdf>

Паска Тарас,
*аспірант кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»,
e-mail: taraspaska5@gmail.com*

ГУЦУЛЬСЬКА ВИШИВКА І ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Ключові слова: Гуцульщина, гуцульщинознавство, декоративно-прикладне мистецтво, гуцульська вишивка, етнокультурна ідентичність.

У системі національного виховання здобувачів освіти важливу роль відіграє українське народне декоративно-прикладне мистецтво, зокрема художня вишивка Гуцульського краю. Воно сприяє формуванню етнокультурної ідентичності дітей і молоді, розвитку їхніх художньо-творчих здібностей і професійного самовизначення.

Гуцульський регіон охоплює східну, найвисокогірнішу частину Українських Карпат. Це територія восьми районів Івано-Франківської, Чернівецької і Закарпатської областей, де проживає майже півмільйона жителів [2, с. 132].

Гуцульщину справедливо називають самотутнім, колоритним куточком України. Тут до наших днів збереглася автентична народна культура її корінних жителів – етнографічної групи гуцулів. Від мешканців інших регіонів країни вони відрізняються способом господарювання, заняттями, побутом, говіркою, одягом, звичаями, обрядами і традиціями.

Зрозуміло, що й гуцульська вишивка має ряд особливостей і неповторних рис. Напевно, немає такого гуцульського села або містечка, де б не займалися вишивкою, але справжніми осередками гуцульської народної вишивки можна вважати населені пункти Космач, Косів, Підзахаричі, Черганівка, Пістинь, Зелене, Вижниця, Яворів, Рожнів, Вашківці, Шешори, Прокурава та ін. [3, с. 216].

Головна особливість гуцульської вишивки – геометричний багатоколірний орнамент, який варіюється по-особливому в кожній місцевості. Часто навіть сусідні гірські села відрізняються художньо-вираженими засобами вишивання. А в кожному населеному пункті може побутувати від 10 до 30 різних орнаментів та вживатися свої самотутні назви вишивок, ниток, технік.

З метою вивчення й оволодіння гуцульським декоративно-прикладним мистецтвом подвижники та ентузіасти гуцульщинознавства ще в 1990-х – на початку 2000-х рр. розробили орієнтовні програми з гуцульщинознавства, де знайшло своє місце вивчення гуцульської вишивки. Велику роль у становленні гуцульської школи відіграли науковці, освітяни А. Григорук, І. Зеленчук, П. Лосюк, І. Пелипейко, Р. Скульський, М. Стельмахович, В. Хрущ, П. Шкрібляк та багато інших. З 2006 року в Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника започатковано Міжнародний науково-дослідний проєкт «Гірська школа Українських Карпат», створено творчу навчально-наукову лабораторію. Сприяли цьому також регіональна програма «Освіта Гуцульського краю» (1995), програма Івано-Франківської обласної ради «Розвиток народних ремесел і промислів на Прикарпатті» (2000), указ Президента України «Про збереження і популяризацію гуцульської культури» (2009).

Вивчення народної вишивки в гуцульських школах відбувається на уроках гуцульщинознавства, образотворчого мистецтва, трудового навчання, під час гурткової діяльності. Обов'язковий елемент засвоєння гуцульської вишивки – збирання і вивчення її зразків у рідному селі чи місті, спостереження за роботою

відомих майстрів цього виду мистецтва, відвідування виставок, музеїв, центрів народної творчості. Багатий досвід допрофесійної підготовки з художньої вишивки на Гуцульщині нагромадили загальноосвітні та позашкільні заклади освіти в населених пунктах Яворів, Рожнів, Вербівці, Город, Річка, Брустури, Кути, Старі Кути, Косів, Верховина, Рахів, Надвірна, Путила [3, с. 218].

Популяризація народної вишивки серед дітей та молоді проводиться шляхом знайомства з творами відомих майстрів вишивального мистецтва Гуцульщини. Це, зокрема, художник-орнаменталіст Георгій Гарас із Вижниччини (1901–1972), який за сорок років створив близько трьох тисяч зразків буковинського орнаменту на основі народних гуцульських взірців (переважно рушники й краватки) [4, с. 5].

Ксенія Колотило (1916–2007) із Підзахаричів на Путильщині – всесвітньо відома майстриня художньої вишивки, меценатка, яка з 1939 р. проживала в еміграції у Відні. У її збірці понад 1000 узорів для серветок, подушок, скатертин, сорочок, рушників. У школі її рідного села відкрито музей Ксенії Колотило, а в Білоберізькій школі Верховинського району – музей вишивки її імені.

Талановитими майстрами гуцульської вишивки, із творчістю яких знайомляться учні під час занять, стали Дмитро Пожоджук, Валерій Малиновський, Ганна Арсенич, Ганна Герасимович, Марія Гудима, Ольга Курик, Олена Гасюк.

Заслужений майстер народної творчості України Василина Янушевська-Шкрібляк із с. Зелене (Верховинщина) відкрила музей гуцульської вишивки у власному будинку. Тут школярі, студенти, туристи знайомляться з оригінальними експонатами, зробленими майстринею власноруч – гігантськими вишитими іконами, пишними подушками, гуцульським одягом, рушниками.

Віднедавна потребує всебічного вивчення і осмислення творча спадщина найретельнішої дослідниці гуцульської вишивки Ірини Свйонтек (1937–2018). За півстоліття під час етнографічних експедицій вона зробила 60 тисяч фотографій взірців автентичної карпатської вишивки, видала 7 унікальних мистецьких альбомів (2005–2016) [1, с. 3]. Ці альбоми визнано як навчальні посібники, тому що там висвітлено точне походження найкращих зразків народних вишивок Івано-Франківщини, подається паспортизація кожної фотоілюстрації з узорами та типажами гуцулів і покутян. Альбоми Ірини Свйонтек мають музейну цінність, цінність для народознавців і етнографів, для майстрів вишивки, а також можуть служити джерелом інформації для етнодизайнерів майбутнього. Вона, як і Заслужений майстер народної творчості України Д. Пожоджук, вважала, що гуцульське село Космач, відоме знаними майстрами художньої вишивки та інших видів гуцульського декоративно-прикладного мистецтва, заслуговує на те, щоб його віднести до культурної спадщини ЮНЕСКО, тобто посісти заслужене місце в культурній спадщині світу від України [5, с. 165–166].

Таким чином, гуцульська народна вишивка є духовним символом і оберегом національної пам'яті українців, важливим засобом формування етнокультурної

ідентичності сучасної молоді, її художньо-творчих здібностей і професійного самовизначення. Про це свідчить зростаюча популярність міжнародного свята «Всесвітній день вишиванки» серед дітей та молоді Гуцульського краю.

Література

1. Єдина у своєму чині. Ірина Свйонтек. *Галичина*, 2018. № 33. С. 3.
2. Лосюк П. Регіональний етнографічний компонент як засіб формування ідентичності українця, громадянина-патріота України (на прикладі вивчення гуцульщинознавства). *Вчені-горяни – гірській школі: науково-методичний посібник* / за ред. П. Лосюка. Косів : Писаний Камінь, 2018. С. 132–137.
3. Паска Т. Вивчення декоративно-прикладного мистецтва Гуцульщини як засіб формування художньо-творчих здібностей і професійного самовизначення здобувачів освіти. *Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій: український і зарубіжний досвід: монографія*. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 210–240.
4. Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса. Львів : МС, 2008. 180 с.
5. Свйонтек І. Презентація альбомів «Космацькі вишивки Косівщини». *Космач: традиція і сучасність: збірник науково-популярних статей за результатами науково-практичної конференції* / за ред. Д. Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2016. С. 162–170.

Поясик Оксана,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки і психології
Коломийського ННІ ДВНЗ ПНУ імені Василя Стефаника
e-mail: oksana.poiasyk@pnu.edu.ua*

ВИШИВАНКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ГОРЯН : ТРАДИЦІЇ ВІЗЕРУНКІВ

Ключові слова: вишивання, гуцульська вишивка, техніка вишивання.

Одним із найбільш масових, улюблених видів українського народного мистецтва є вишивання. Це унікальний вид народної творчості, котрий втілює духовне джерело українського народу та дарує нам багатство його творчих сил. Для українця вишиванка – не просто мистецтво. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Вишивка – як символ, який зберігає його коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія, міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Та більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код. В Україні вишивати вміли в усіх регіонах. Кожна область, інколи

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ	5
ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ	6
Колесніченко-Братунь Наталія Символи національної ідентичності і культурна дипломатія	7
Івасюк Оксана Інтерпретація та використання символів вишиванки у шкільному освітньому процесі	8
Сирник Марко Українська вишиванка в соціокультурному контексті українців у Польщі	9
Буженко Ірина Досвід збереження українських традицій у діаспорі	11
Бех Іван Формування вищих смислів зростаючої особистості у процесі засвоєння духовної спадщини українського народу	12
Євтух Микола Українська народна вишиванка крізь призму соціокультурної ідентичності	13
МАТЕРІАЛИ УЧАСНИКІВ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ	15
Бакуліна Наталія Слова-символи як духовний код етнокультури : лінгвокультурні зіставлення	15
Біла Олена, Курпек Валентина Застосування дидактичного ресурсу декоративно-ужиткового мистецтва України в проєктній діяльності молодших школярів	18
Богданець-Білоskalенко Наталія Образ вишиванки у творах для дітей	20
Богута Валентина Збереження традицій вшанування вишиванки в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка	23
Будник Олена Етнічна соціалізація особистості : простір родинних виховних традицій	25
Василишин Ярослава Ірина Сенік – героїня світу. Вишивання як порятунок 34-річного ув'язнення в таборах	28

Журба Катерина Формування національно-культурної ідентичності зростаючої особистості як фактор безпеки	67
Замрозевич-Шадріна Світлана Українська вишивка – наш оберіг	70
Ілійчук Любомира Формування національної ідентичності особистості засобами української народної вишивки	73
Карась Ганна Етнокультурний та виховний потенціал пісенно-хорової творчості про українську вишиванку	75
Кондратюк Світлана, Павлущенко Наталія, Данько Наталія Етнографічні та регіональні особливості вишивки на Слобожанщині	78
Круль Лариса Етнонормативна культура Гуцульщини	82
Кучерак Ірина Вишивка на пластиковій канві як засіб розвитку дрібної моторики рук старших дошкільників	84
Лемко Галина Вишиванка як засіб формування національної ідентичності особистості	86
Ленів Зоряна Потенціал української вишивки в системі інклюзивної освіти	88
Мафтин Лариса Виховний потенціал етнопедагогіки : вишиванка в українській культурній традиції	92
Михайлишин Галина, Довга Мирослава Змістовий компонент процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями	94
Орос Ільдико, Біда Олена Виховання громадянської відповідальності в системі виховної роботи учнів	99
Павленко Юлія Культура носіння і дослідження вишиванки українською інтелігенцією кінця ХІХ – початку ХХ століття	101
Паска Тарас Гуцульська вишивка і формування етнокультурної ідентичності сучасної молоді	103